

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA "FUTBOL (FOOTBALL)" KONTSEPTINING NOMINATSIYALANISH HUSUSIYATLARI

Berdiyorov Boymurod Xolbozorovich

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqola ingliz hamda o'zbek tillarida "futbol" konseptining nominatsiyalanishiga oid muhokamaga bag'ishlanadi.*

Kalit so'zlar: *konsept, futbol, nominatsiya, tilshunoslik, tarjima, model.*

KIRISH

Til hodisalarini o'rganishning antropotsentrik tamoyili hozirgi zamon tilshunosligiga xos xususiyat bo'lib, u tilni inson – uning ongi, tafakkuri, ma'naviy dunyosi va amaliy faoliyati bilan bog'liq holda o'rganishni nazarda tutadi. Inson omili mavzusiga murojaat qilgan holda, tilshunoslar tilni shaxsning ijtimoiy va madaniy faoliyati bilan yaqin aloqada o'rganadilar. Muhim o'rinni kuchli irodali shaxsning¹, gapirish², bilish va ishonish, o'ynashni³ modellashtirish uchun izlash muhim o'rin egallaydi.

ASOSIY QISM

Ingliz tilida so'zlashuvchilarning milliy ongida "o'yin" universal ma'nosi *game* (o'yin) *play* (o'ynash) leksemalarida og'zaki ifodalanadi. O'yin leksemasining mos kelishini tahlil qilish futbol o'yinining quyidagi kontseptual xususiyatlarini aniqlash imkonini berdi:

1. vaqt bo'yicha cheklangan:

to start the game (o'yinni boshlash),

to finish the game (o'yinni tugatish),

at the end of an error-strew game (xato o'yin oxirida);

2. o'yinning o'zgaruvchanligi va uning rivojlanishi:

modern game (zamonaviy o'yin),

history of football (futbol tarixi);

3. o'yinlarning turlarga bo'linishi, milliy uslublarning mavjudligi:

culture of the English game (ingliz o'yin madaniyati),

English national game (ingliz milliy o'yini),

Scottish football (shotland futboli),

European football (Evropa futboli);

¹ Малинович Ю.М. Человек волевой: Воля, ее модусы и их актуализация в немецком языковом сознании / Ю.М. Малинович // Антропологическая лингвистика: Концепты. Категории. — Москва-Иркутск: ИЯ РАН; ИГЛУ, 2003. — С. 82-103.

² Серебренникова Е.Ф. Человек говорящий и способы его представления лица / Е.Ф. Серебренникова // Антропологическая лингвистика: Концепты. Категории. — Москва-Иркутск: ИЯ РАН; ИГЛУ, 2003. — С. 57-81.

³ Урлапова Т.Ф. Отражение игрового характера культуры в метафорах текстов о бизнесе: Автореф. дис. .канд. филол. наук: 10.02.04 / БГУЭП.1. Иркутск, 2003. — 19 с.

4. jarayon va uni boshqarish imkoniyati:

to control the game (o'yinni nazorat qilish),
to redirect the game (o'yinni qayta yo'naltirish),
to stabilize the game (o'yinni barqarorlashtirish),
to run the game (o'yinni boshqarish),
to win the game (o'yinda g'alaba qozonish),
to dominate the game (o'yinda ustunlik qilish),
to kill the game (o'yinni o'ldirish),
to get involved in the game (o'yinga aralashib qolish),
to know the rules but not the game (o'yinni emas, balki qoidalarni bilish);

5. individual o'yin uslublarining mavjudligi:

game of solid defending (mustahkam himoya o'yini),
knockout football (nokautli futbol).

Ingliz va o'zbek tillarida "*futbol (football)*" tushunchasini yangilashning lingvistik vositalarini tahlil qilish uning mazmunini kontseptual, obrazli va baholash komponentlarini o'z ichiga olgan uch o'lchovli shakllanish sifatida modellashtirish imkonini berdi.

XULOSA VA MUNOZARA

Ingliz va o'zbek tillarida "*futbol (football)*" leksemasiga berilgan ta'riflarni tahlil qilish natijasida uning asosiy belgilari aniqlanadi: "*o'yin*", "*o'yinchilar*", "*to'p*", "*to'p bilan bajariladigan harakatlar*", "*qoidalarga ko'ra harakatlarning amalga oshirilishi qoidalari*", "*futbol maydoni*", futbol o'yini o'tkaziladigan "*joy*" va "*vaqt*". Shunday qilib, futbol o'yini ishtirokchilar va ularning muayyan qoidalarga muvofiq amalga oshiriladigan harakatlarini o'z ichiga oladi. To'pning mavjudligi oldindan aytib bo'lmaydigan vaziyatlarni keltirib chiqaradi, bu o'yinga qiziqishni saqlab qolishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. — М.: Наука, 1987. —262 с. Малинович Ю.М. Человек волевой: Воля, ее модусы и их актуализация в немецком языковом сознании / Ю.М. Малинович // Антропологическая лингвистика: Концепты. Категории. — Москва-Иркутск: ИЯ РАН; ИГЛУ, 2003. —С. 82-103.

2. Серебренникова Е.Ф. Человек говорящий и способы его представления лица / Е.Ф. Серебренникова // Антропологическая лингвистика: Концепты. Категории. — Москва-Иркутск: ИЯ РАН; ИГЛУ, 2003. — С. 57-81.

3. Arzimatova, I. M. (2023). The Influence of Social-Moral Stereotypes on the Management Activity of Female Leaders. *Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal*, 2(2), 135-140.

4. Arzimatova, I. M. (2022, November). STRUCTURAL ELEMENTS OF ETHICAL AND AESTHETIC CULTURE AND THEIR CHARACTERISTICS. In *E Conference Zone* (pp. 103-106).
5. Arzimatova, I. M. (2022). Increasing Attention to the Development of the Ethical-Aesthetic Culture of Management Staff under Globalization. *American Journal of Social and Humanitarian Research*, 3(11), 150-155.
6. Arzimatova, I., & Shavkatkhon, M. (2022). The Issue of Developing the Ethical and Aesthetic Culture of Management in the Context of Globalization. *Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences*, 7, 155-159.
7. Sultonqulova, F. (2020). METAPHORICAL IMAGES IN OSMAN AZIM POETRY. *Theoretical & Applied Science*, (4), 537-539.
8. Турсунов, С., Қобилов Э, П. Т., & Муртазоев, Б. (2001). Сурхондарё тарих кўзгусида. *Тошкент: Шарқ, 384*.
9. Турсунов, С., Қобилов Э, П. Т., & Муртазоев, Б. (2001). Сурхондарё тарих кўзгусида. *Тошкент: Шарқ, 384*.
10. Турсунов, С. Н., Пардаев, Т. Р., Турсунова, Н. М., & Муртазоев, Б. (2015). Ўзбекистонда бахшичилик санъатининг шакилланиши ва тараққиёти тарихи.
11. Турсунов, С., Кобулов, Э., & Умаров, И. (2019). Термиз тарихи.
12. Муртазоев, Б. (2022). Muhammad Aufiyning “Lubob ul-albob” sharhi materiallarida Xorazmshoh Otsiz, Takash, Muhammad va Alishlarning badiiy qarashlari tahlili. *Общество и инновации*, 3(4/S), 134-142.
13. Yuldashev, N., & Arslonov, A. (2023). ALISHER NAVOIYNING ABDULHAMID CHO ‘LPON IJODIGA TA’SIRI. *Academic research in educational sciences*, 4(Conference Proceedings 1), 395-399.
14. Arslonov, A. (2021). “Temurnoma” larning matniy xususiyatlari. *Oltin bitiglar–Golden Scripts*, 2(2).
15. Арсланов, А. К. (2020). АМИР ТЕМУР ФЕНОМЕНИНИНГ ЁЗМА МАНБАЛАРГА ТРАНСФОРМАЦИЯСИ ТАДҚИҚИ. *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА*, 3(2).
16. Химматова, Г. А. (2022, September). НАСРДА БАДИИЙ ТИЛНИНГ ЎРНИ (ҚЎЧҚОР НОРҚОБИЛНИНГ АЙРИМ АСАРЛАРИ МИСОЛИДА). In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 5, pp. 135-137).
17. Химматова, Г. (2022). НАСРДА ПСИХОЛОГИК ТАСВИР (ҚЎЧҚОР НОРҚОБИЛНИНГ “КЎЗЛАРИНГИ КЎРГАНИ КЕЛДИМ” ҲИКОЯСИ МИСОЛИДА). *YOUTH, SCIENCE, EDUCATION: TOPICAL ISSUES, ACHIEVEMENTS AND INNOVATIONS*, 1(2), 66-71